

Participatievisie gemeente Nijkerk 2024 - 2026

Inhoud

Inleiding.....	2
1. Maatschappelijke ontwikkelingen	4
2. Wat bedoelen we in deze visie met participatie?	5
3. Gemeentelijke ervaring met participatie	6
4. Participatie bij gemeentelijke initiatieven.....	7
4.1 Onze ambitie.....	7
4.2 Hoe geven we vorm aan participatie bij gemeentelijke initiatieven?	8
5. Wat verwachten we van participatie bij initiatieven van derden.....	10
6. Uitvoering.....	11

Inleiding

Samenwerken met de samenleving en participatie zijn thema's die steeds terugkomen in visiestukken van de gemeente Nijkerk. Zo schrijft het college in de Ontwikkelagenda 2023-2026 zich de komende jaren te willen ontwikkelen "naar een samenwerkende gemeente die uitdaagt en ruimte biedt". En: "We zullen scherper per vraagstuk onze rol definiëren. Als lokale overheid staan we soms zelf aan de lat om prestaties te leveren en resultaten te halen. Maar we zullen vaker de randvoorwaarden en het speelveld moeten scheppen waarop ook andere partijen kunnen presteren of dit samen met ons kunnen doen."

Laagdrempelig en zo lokaal mogelijk

Uit onderzoek van Necker blijkt dat in Nederland zes op de tien inwoners aangeven dat ze wel een bijdrage zouden willen leveren aan de gemeente. En dan het liefst op een laagdrempelige manier, zoals informatie ontvangen over plannen van de gemeente en hier hun mening over geven. Een derde zou ook actief met de gemeente samen aan plannen willen werken. Zij geven er de voorkeur aan 'zo lokaal mogelijk' mee te denken. Hun voorkeur ligt bij hun eigen buurt of hun eigen straat gevolgd door hun eigen dorp of stad en hun eigen wijk. Nog geen derde geeft aan graag mee te denken over de hele gemeente¹. Niet iedereen heeft dus behoefte om via participatie actief mee te denken of mee te doen. Maar er is wel meer dan voldoende aanleiding om vol in te zetten op de doorontwikkeling van ons participatiekader.

Stap voor stap ontwikkelen

Deze participatievisie is een verdere uitwerking van het coalitieakkoord en de Ontwikkelagenda. In deze visie leggen we de basis voor een eenduidige en doelgerichte koers. We willen dat participatie bij onze standaard manier van werken gaat horen. We verbreden onze participatie naar alle fasen van het beleidsproces, van probleemstelling tot beleidsvorming en evaluatie. En we versterken onze participatieaanpak naar een herkenbare, moderne en praktische werkwijze. Dit is een ontwikkelproces, waarin we als gemeente én als samenleving stap voor stap groeien door te leren van onze ervaringen. Met dit proces zijn we als gemeente al begonnen. We zijn in het ene beleidsterrein wat verder dan in het andere. Ook de manier waarop participatie inhoud krijgt is niet overal hetzelfde.

Uitgangspunten

- De basis van participatie is omgevingsbewust denken en werken. Dat betekent dat we weten wat er speelt in de samenleving, welke belangen er zijn en dat we samenwerken op basis van een gedeeld belang. Of het nu gaat om een eigen gemeentelijk initiatief of een initiatief van anderen.
- Participatie begint met een luisterend oor. We staan open voor ideeën en opvattingen van onze inwoners en zoeken naar oplossingen waar mensen tevreden mee zijn. Diezelfde openheid hebben we ook als het gaat om een initiatief van inwoners.
- Participatie is maatwerk. Per ontwikkeling of project bekijken we wat in dat specifieke geval de beste benadering is.
- In een participatietraject kunnen er tegengestelde belangen zijn. In zo'n geval gaan we op zoek naar het gezamenlijk belang en het overbruggen van de tegengestelde belangen.
- We doen participatie niet omdat het moet, maar vooral omdat we weten dat het leidt tot betere beslissingen en plannen. Omdat we rekening houden met de thema's die spelen in de samenleving en we gebruik hebben gemaakt van de kennis en ervaring van inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties.
- Participatie betekent ook dat de gemeente het voor haar inwoners² mogelijk maakt om voor hun eigen belangen op te komen.

¹ 'Accepteer dat niet iedereen wil meedoen' ([binnenlandsbestuur.nl](https://www.binnenlandsbestuur.nl))

² Met inwoners bedoelen we inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties.

- Dit alles betekent dat we er goed over nagedacht hebben over hoe we inwoners benaderen. We betrekken hen echt bij een opgave, nemen hen serieus en doen ons best om hen te begrijpen.

We leven in een tijd waarin goede samenwerking tussen gemeente, inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners een onmisbare sleutel is voor succesvol beleid. Daarbij moeten we ons ook realiseren dat participatie niet het wondermiddel is om met iedereen altijd op één lijn te komen. Het helpt wel om belangen en meningen inzichtelijk te krijgen, om plannen beter te maken en om begrip te creëren voor de besluiten die het college of de raad neemt, ook al is men het er niet altijd helemaal mee eens.

Participatiekader in vier onderdelen

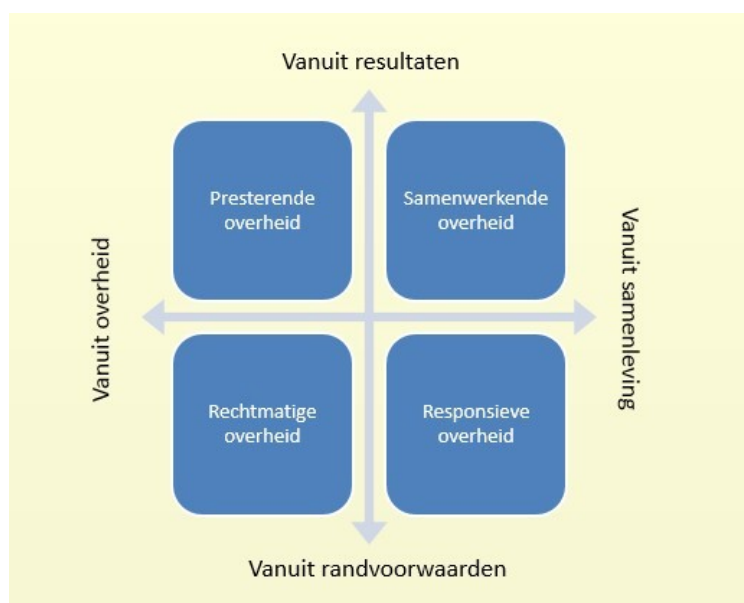
Deze participatievisie is een onderdeel van het participatiekader in de gemeente Nijkerk. Het participatiekader zal uiteindelijk uit vier delen bestaan, die van 'op hoofdlijnen en abstract' naar 'specifiek en concreet' gaan:

- In deze participatievisie beschrijven we het belang van participatie in de representatieve democratie en de ambities van de gemeente. In de participatievisie geven we al een voorzet voor de uitwerking van het participatiebeleid (zie b).
- Het participatiebeleid beschrijft de vormen van participatie die we willen gaan hanteren, waaronder de verplichte vormen voor de Omgevingswet en andere vormen. In het beleid komen onder andere de spelregels, handvatten en goede voorbeelden. De waardevolle elementen uit de nota Inbreidingslocaties krijgen een plek in het participatiebeleid.
- In het uitvoeringsprogramma beschrijven we doelen, resultaten en activiteiten die we de komende drie jaar ondernemen om uitvoering te geven aan de participatievisie. We maken ook inzichtelijk hoe we dit willen organiseren en borgen in de organisatie.
- De participatieverordening verankert de afspraken die de gemeente met zichzelf maakt op het gebied van participatie. Hierin leggen we ook onze spelregels voor het uitdaagrecht vast.

1. Maatschappelijke ontwikkelingen

Samen met inwoners, ondernemers en organisaties betere plannen maken, dát is de kern van participatie. Vanuit de kant van gemeenten is er steeds meer aandacht voor participatie. Participatie was lange tijd een vorm van inspraak, waarbij inwoners vrijblijvend konden reageren op al gemaakte plannen. In de loop der tijd zijn gemeenten - dat geldt ook voor Nijkerk - steeds meer op een eerder moment ruimte gaan bieden aan ideeën en opvattingen die bij inwoners leven. In de kern draait het om de vraag hoe inwoners en maatschappelijke partners invloed kunnen hebben op gemeentelijke plannen.

Invulling van participatie verschilt per rol van de gemeente

De gemeente wordt steeds meer partner tussen vele maatschappelijke netwerken en kiest steeds bewust een positie in het maatschappelijke speelveld. We zijn een rechtmatige, presterende, samenwerkende of responsieve overheid. Als het kan kiezen we voor een responsieve rol en geven we ruimte aan de samenleving. De gemeente kan ook initiatiefnemer, samenwerkingspartner, opdrachtgever, controleur of beslisser zijn. Er zijn grote verschillen tussen de rollen. Bij de ene taak heb je te maken met wat volgens de wet mag, terwijl het in een ander geval alleen nodig is om partijen met elkaar

in gesprek te brengen. Waar het om gaat, is dat we per geval kijken welke waarde we als gemeente kunnen toevoegen aan de oplossing. We laten ons hierbij leiden door het model van de Nederlandse School voor Openbaar Bestuur (NOSB). Dit helpt ons om een rol te kiezen die past bij een specifieke opgave (zie illustratie).

Gemeente moet midden in de samenleving staan

De trend is dat de samenleving steeds deskundiger, zelfstandiger en mondiger wordt. Het idee dat de gemeente alles beter weet en beter kan, is niet meer van deze tijd. Deze ontwikkeling is goed. Het tegengeluid van onze inwoners dwingt ons om onze opgaven vanuit verschillende kanten en belangen te bekijken. Daarmee voorkomen we blinde vlekken. Meer gelijkwaardig samenwerken aan maatschappelijke onderwerpen maakt de opgaven ook interessanter. Inwoners willen vaker verantwoordelijkheden van de overheid overnemen. En als men dan meedoet, verwacht men ook echte zeggenschap. De gemeente moet in dat geval haar processen en werkvormen invullen naar de behoefte van de samenleving. Dit kan door moderne middelen in te zetten, zoals digitale werkvormen en burgerpanels. Dit alles vraagt dat de gemeente midden in de samenleving staat, weet wat er speelt en weet wat de behoefte is.

Participatie vastgelegd in de wet

Een deel van de uitwerking van gemeentelijk participatiebeleid is vastgelegd in het wetsvoorstel 'Versterking participatie op decentraal niveau'. Hierin staat dat de inspraakverordening verbreed moet worden naar een plaatselijke participatieverordening. In het wetsvoorstel 'Versterking participatie op

decentraal niveau' is ook het uitdaagrecht vastgelegd, ook bekend als 'the Right to Challenge'. Het betekent dat inwoners en maatschappelijk partijen de gemeente kunnen vragen om een taak van de gemeente over te nemen als zij denken dat ze deze taak beter en goedkoper kunnen doen. Bijvoorbeeld het beheer of onderhoud van een park, sportveld of buurthuis. Elke gemeente moet hiervoor eigen regels en voorwaarden vaststellen.

De wet 'Versterking participatie op decentraal niveau' is nog niet vastgesteld. Het wetsvoorstel is de Tweede Kamer aangenomen. De Eerste Kamer moet nog een besluit nemen over het wetsvoorstel. Het uitwerken van een participatieverordening is daarom nu (nog) niet wettelijke verplicht.

2. Wat bedoelen we in deze visie met participatie?

Als gemeente Nijkerk sluiten we aan bij de definitie van de Vereniging Nederlandse Gemeenten over burgerparticipatie of ook wel inwonersparticipatie. Met inwonersparticipatie bedoelen we een manier van beleid maken waarbij inwoners, individueel of georganiseerd, direct of indirect, de kans krijgen om invloed te hebben op de voorbereiding, uitvoering of evaluatie van beleid.

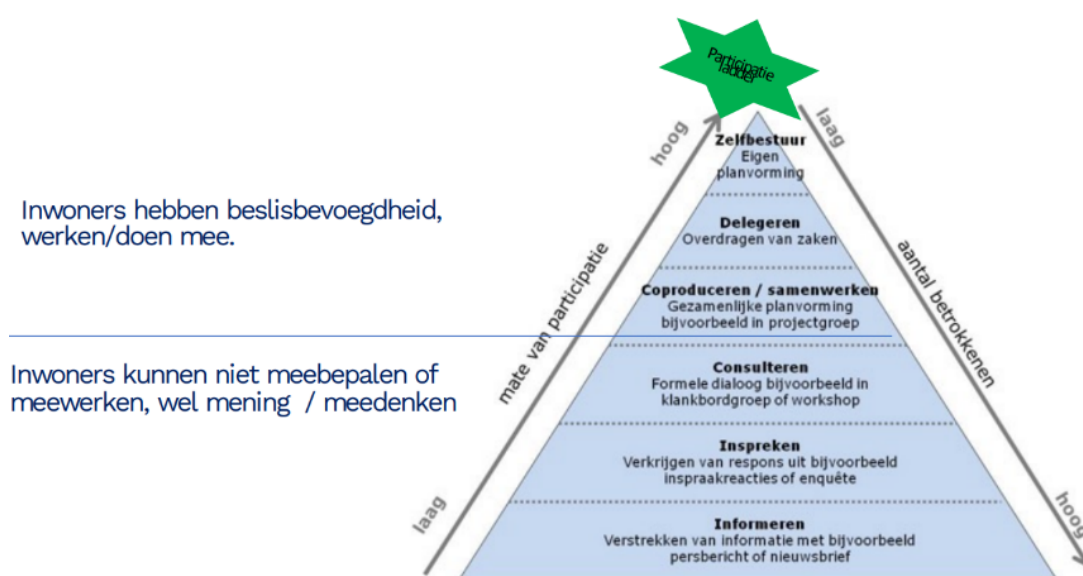
Deze definitie moet in de praktijk nog concreet gemaakt worden. De inzet van participatie vraagt dus vooraf veel keuzes:

- 1) Waarbij betrekken we mensen? Dat kan een specifiek onderwerp zijn, dat helemaal of deels open is voor participatie. Het kan ook gaan om meer algemene vormen van betrekken, zoals metingen van ideeën of het beoordelen van de kwaliteit van de gemeentelijke dienstverlening. Bijna alle onderwerpen staan in principe open voor participatie, bovenop wat in de wet is vastgelegd. De keuzes die we in de praktijk maken, zijn een afweging van inhoud, doelen, doelgroepen, rollen en praktische mogelijkheden. Voor succesvolle participatie is altijd een goede voorbereiding nodig.
- 2) Het moment van participatie. Het moment van participatie kan bij elk project of traject anders zijn. Belangrijk is dat het altijd op een moment gebeurt, dat inwoners en andere belanghebbenden ruimschoots de tijd hebben om hun reactie te geven en er ook iets met reacties gedaan kan worden.
- 3) Wat zijn de belangen en wie zijn de belanghebbenden? Dat verschilt per keer of per fase van betrokkenheid.
- 4) Er zijn verschillende vormen van participatie:
 - Inspraak. De wettelijke mogelijkheid om een reactie te geven.
 - Bewonersparticipatie. Het initiatief ligt bij de gemeente. De gemeente vraagt inwoners om hun reactie.
 - Overheidsparticipatie. Het initiatief ligt bij de inwoner of maatschappelijke organisatie. Als gemeente kijken we actief mee hoe we kunnen helpen of het initiatief mede mogelijk kunnen maken.
- 5) Er zijn verschillende niveaus van participatie.
 - o Informeren of meeweten. Participanten krijgen informatie door bijvoorbeeld een nieuwsbrief of een bericht in de media.
 - o Inspreken of reageren. Participanten kunnen binnen bepaalde grenzen niet alleen meedenken maar ook meebepalen bij een (deel)onderwerp.
 - o Consulteren of raadplegen. Participanten kunnen binnen bepaalde grenzen meepraten, bijvoorbeeld in een klankbordgroep of workshop.

- Co-creëren of samenwerken op basis van gelijkwaardigheid. Een vorm van samenwerken waarbij iedereen vanuit zijn eigen rol samenwerkt, bijvoorbeeld aan een gezamenlijk plan.
- Delegeren, door anderen laten doen. Anderen willen de uitvoering van een gemeentelijke taak overnemen, vaak omdat ze dat beter of goedkoper kunnen. Het gaat dus om het overdragen van een publieke taak, op initiatief van de gemeente of van bijvoorbeeld inwoners (via het uitdaagrecht).

Alleen bij de laatste twee opties, co-creëren en delegeren, hebben inwoners beslisbevoegdheid. Zie hiervoor ook de illustratie met de participatieladder.

Overigens wil lang niet iedereen participeren. En soms gaat het om een mix van participatieniveaus, afhankelijk van het onderwerp.

3. Gemeentelijke ervaring met participatie

De gemeente Nijkerk heeft verschillende ervaringen met participatie. Bij de realisatie van projecten is participatie al een deel van de gewone werkwijze. Bij grote projecten wordt een participatieplan gemaakt en uitgevoerd. Bij ontwikkelingen door anderen worden afspraken gemaakt over participatie rond het project.

In 2016 zijn de ideeën over participatie uitgewerkt in de dialoog 'Samen aan Zet'. Bij de evaluatie van 'Samen Aan Zet' uit 2019 heeft de gemeenteraad onder andere besloten:

1) door te gaan met de intensieve samenwerking met de Nijkerkse samenleving, lerend van de ervaringen die we de afgelopen jaren hebben opgedaan, en de volgende uitgangspunten vast te houden:

- De samenleving krijgt, binnen grenzen, de ruimte om beleid (mede) in te vullen en uit te voeren, waarbij eigen initiatief van de samenleving wordt gewaardeerd.
- Vanuit alle belangen zitten mensen aan tafel of zijn op een andere manier gelijkwaardig betrokken.

- Raad, college en ambtelijke organisatie ontwikkelen zich verder en trekken samen op.

2) procesverbeteringen door te voeren bij:

- controle op samenhang van participatietrajecten en op de uitvoering;
- meer precieze vraagstelling en grenzen;
- vasthouden van kwaliteit van processen en resultaten;
- combineren van vakinhoudelijke vakkennis vanuit samenleving en ambtelijke organisatie.

Inbreidingslocaties

In de afgelopen jaren is veel ervaring opgedaan met participatieprocessen, zowel op initiatief van de gemeenten als van anderen. Ook bij inbreidingslocaties. Die ervaring hebben we verwerkt in deze participatievisie. Verder gaan we de nota Inbreidingslocaties evalueren, zodat we de waardevolle punten mee kunnen nemen in het participatiebeleid. Ruimtelijke aspecten uit deze nota verwerken we in de Omgevingsvisie 2.0. Met de vaststelling van het participatiebeleid komt de nota Inbreidingslocaties te vervallen. Hiervoor is gekozen, omdat we participatie binnen de gemeente Nijkerk duidelijk willen regelen in één visie en één beleidsstuk. Dit is in lijn met de Omgevingswet. Zo ontstaat een nieuwe richtlijn voor hoe we binnen de gemeente Nijkerk omgaan met participatie bij gemeentelijke initiatieven, bij initiatieven van derden en bij inbreidings- en uitbreidingslocaties.

4. Participatie bij gemeentelijke initiatieven

4.1 Onze ambitie

Als gemeente willen we participatie een duidelijke plek geven in alles wat we doen. Daarvoor hebben we de volgende ambitie:

a) Omgevingsbewust werken en participatie als uitgangspunt

Betrekken, meedoen en samenwerken is ons doel. Bij elk initiatief, zowel gemeentelijk als van anderen, maken we een duidelijke keus voor de rol die in een bepaalde situatie het best past. De ene keer is dat een rol die hoort bij een samenwerkende overheid. De andere keer is dat een presterende of rechtmatige rol. Het liefst nemen we een responsieve rol in en geven we ruimte aan de samenleving (zie ook hoofdstuk 1).

b) Samenwerken vanuit een gedeeld belang

Bij participatie zijn alle belangen in beeld en alle belanghebbenden worden betrokken. Onze basishouding is altijd: zoeken naar het gemeenschappelijke belang, gelijkwaardig samenwerken en een helder en begrijpelijk proces.

c) Kinderen, jongeren en ouderen actief betrekken

Veel beleidsmaatregelen hebben direct invloed op kinderen en jongeren. Maar zij hebben niet genoeg kans om mee te denken en invloed te hebben op hun eigen toekomst. We gaan kinderen en jongeren daarom actief bij onze plannen betrekken. We bouwen hierbij voort op de positieve ervaringen van de campagne 'Waar kies jij voor als er minder geld is?'

Ook de invulling van participatie met ouderen is nog voor verbetering vatbaar. Net als de jongere doelgroep willen we senioren een actieve rol geven en hen inspireren en motiveren om hun bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van beleid en plannen. We willen naar hen luisteren, hun verhaal begrijpen en ons inleven.

De manier waarop we participatie voor kinderen, jongeren en ouderen verder gaan invullen ligt nog niet vast.

d) We gaan voor kwaliteit

Participatie is een samenspel tussen inhoud, proces en relatie. Aan het eind van een participatietraject willen we graag dat deelnemers en de gemeente zelf tevreden zijn over de opbrengst en het proces ernaartoe. Idealiter levert participatie een beter plan op. Natuurlijk willen we dat zo veel mogelijk mensen zich kunnen vinden in het plan. Ook als er onoverkomelijke verschillen van inzicht zijn en blijven, is het essentieel voor een goed afgewogen besluit dat de belangen op tafel zijn gekomen en alle belanghebbenden zich gehoord voelen.

Een onderdeel van kwaliteit is dat het gaat om een organisch proces. Het verloop is niet altijd strak te plannen. Het is belangrijk dat het aspect tijdsduur niet dwingend werkt en er genoeg ruimte is voor een goed proces.

e) Maatwerk, leren en ontwikkelen

Samenwerken en participatie is maatwerk, dat sterk wordt beïnvloed door maatschappelijke ontwikkelingen. We zijn een lerende organisatie, ook op het gebied van participatie. Elk participatietraject wordt intern en extern geëvalueerd. Zo ontwikkelen en leren we door. We willen stap voor stap beter worden. Relevante lessen uit de evaluatie worden verwerkt in het participatiebeleid en de werkprocessen. Participatie maakt deel uit van het jaarverslag.

4.2 Hoe geven we vorm aan participatie bij gemeentelijke initiatieven?

Hieronder schetsen we op hoofdlijnen de gewenste werkwijze rondom participatie.

a) College of gemeenteraad bepaalt

College en gemeenteraad hebben een besluitvormende rol en zijn ervoor verantwoordelijk om alle belangen af te wegen. Tenzij zij ervoor kiezen om die verantwoordelijkheid uit handen te geven. De participatie-inzet is afhankelijk van de impact van een opgave. Het betrokken bestuursorgaan bepaalt de kaders, de ruimte voor en vorm van participatie en de wijze van besluitvorming. Bij elk college- en raadsvoorstel geven we aan hoe we bewonersparticipatie gaan invullen en wat de rol van de gemeenteraad is. Na afloop van een participatieproces vertellen we hoe de opbrengsten van het proces zijn betrokken bij het eindresultaat.

b) We werken procesmatig

Bij aanvang van elk beleidsvoornemen (initiatieffase) of volgende beleidsfase (voorbereidingsfase, uitvoeringsfase en evaluatiefase) bepalen we op maat de gewenste vorm van participatie en aanpak. Dit kan een bescheiden tot een uitgebreid traject zijn. In de participatieaanpak staat:

- De rol of positie op het speelveld die we als gemeente Nijkerk willen innemen en de daaruit volgende betrokkenheid van college en raad. Dus: een rechtmatige, presterende, samenwerkende of responsieve overheid.
- Het doel dat we willen bereiken: wanneer zijn we klaar, wanneer zijn we tevreden, wat is het gewenste resultaat?
- Het onderwerp van de participatie en de vragen die we stellen.
- De inhoudelijke beleidsruimte en een duidelijke afbakening van waar de participatie wel en niet over gaat. De eventuele wettelijk bepalingen zijn daarbij het eerste uitgangspunt.
- Een actorenanalyse: de belanghebbenden, wie zijn het, wat is hun belang? We doen dit volgens de methodes Factor C en Factor P. Hierin is een aanpak beschreven om te bepalen welke stakeholders betrokken dienen te worden.
- Hoe de participatie vorm krijgt: proces, werkvormen, wijze van besluitvorming college- en gemeenteraad en hoe de opbrengsten van het participatieproces zullen doorwerken in de

besluitvorming. De wijze waarop betrokken stakeholders worden gefaciliteerd worden om volwaardig te kunnen participeren in het proces.

- De wijze van communicatie: hoe gaan we de juiste mensen bereiken, informeren en stimuleren om mee te doen en gedurende de participatieproces de stakeholders informeren?
- De planning, met benodigde capaciteit en budget en een inschatting van de benodigde tijd.
- De interne organisatie: rollen en verantwoordelijkheden.
- Een overzicht van de kosten. Daarbij gaan we ervan uit dat de kosten van de participatie ten laste komen van het bewuste project of de opgave. Als een uitgebreid participatietraject wenselijk is en er zijn geen middelen beschikbaar, dan legt het college dit ter besluitvorming voor aan de gemeenteraad.
- Een overzicht van de juridische aspecten van de samenwerkingsvorm.
- Wijze van monitoring en evaluatie.

Participatie kan in een of meerdere fasen van een project of traject plaatsvinden: bij de probleemstelling tot en met de evaluatie. Er kunnen zo tijdens een project meerdere participatieplannen nodig zijn. In dat geval wordt per fase de participatieaanpak vastgesteld.

c) We werken aan de hand van een praktische handleiding

We ontwikkelen als onderdeel van het uitvoeringsprogramma een toolkit met daarin onder andere een handleiding. Dit is een compacte handleiding met een processchema om het participatieproces duidelijk te maken. In de toolkit komen ook praktische werkvormen op maat. De handleiding geeft de samenleving helderheid over wat men in grote lijnen van de gemeente kan verwachten en is ook voor de betrokken medewerkers van de gemeente een belangrijke leidraad. 'Participatie? Zo doen we het in Nijkerk!'

d) We gaan vaker naar buiten

Belangrijk is dat we zelf vaker naar buiten gaan, actief luisteren en meer zicht krijgen op wat er in de samenleving speelt. De doelgroepen zoeken we op waar ze zijn, met speciale aandacht voor moeilijker bereikbare groepen, zoals laaggeletterde inwoners, jongeren, ouderen, mensen met een beperking en mensen met een migratieachtergrond. De werkwijze om doelgroepen actief op te zoeken is niet nieuw, maar belangrijk genoeg om hier als aandachtspunt op te nemen.

e) We experimenteren met passende nieuwe werkvormen

De bijeenkomst in een zaaltje, de klankbordgroep of een enquête zijn veelgebruikte werkvormen. Ze kunnen heel zinvol zijn, maar zijn niet in alle situaties geschikt om de juiste mensen te bereiken bij een bepaald onderwerp. Soms zijn andere werkvormen geschikter of is de inzet van meerdere werkvormen nodig. We gaan actief aan de slag om nieuwe geschikte en moderne werkvormen toe te passen. Zo hebben we recent ervaring opgedaan met de inzet van een app voor de campagne 'Waar kies jij voor als er minder geld is?'

Er zijn ook andersoortige participatiemogelijkheden. We onderzoeken de mogelijkheden om inwoners via burgerpanels, burgerberaden en andere nieuwe participatie-instrumenten te betrekken. Daarbij kijken we niet alleen naar participatie bij specifieke projecten. We werken dit verder uit in concrete voorstellen en plannen.

f) We ontwikkelen kaders en richtlijnen voor het uitdaagrecht

Het uitdaagrecht is een bijzondere participatievorm. Inwoners en maatschappelijke organisaties nemen hier taken van de gemeente over omdat ze het beter, goedkoper of

slimmer kunnen. We ontwikkelen eerst kaders en richtlijnen. Ook willen we leren van ervaringen van andere gemeenten. Dit wordt verder uitgewerkt in het nog op te stellen uitvoeringsprogramma.

g) Borging in werkprocessen

Het integreren van participatie in de werkprocessen zien we als een belangrijke voorwaarde voor succesvolle participatie. Het is niet de verantwoordelijkheid van één team of vakafdeling. Het gaat erom dat elke projectleider of beleidsmedewerker bij elk plan of initiatief participatie vanaf het begin meeneemt.

In college- en raadsvoorstellen moet de steller aangeven op welke manier invulling wordt gegeven aan participatie. Dit vraagt serieus aandacht en is meer dan het zetten van een vinkje.

h) Monitoren van beleid

Elk jaar maken we een tussenrapportage. Hierin staat wat er is gebeurd, wat we hebben uitgetoetst, welke resultaten we hebben bereikt, wat we hebben geleerd en hoe de opbrengsten doorwerken in toekomstig beleid. Hierbij betrekken we ook inwoners en partijen die hebben meegedaan aan participatieprocessen. Zo wordt zichtbaar wat we doen en ontstaat er een goed beeld van wat goed werkt en wat niet werkt. Het college bespreekt de jaarlijkse tussenrapportage met de raad.

i) We leren en evalueren

Niet iedereen heeft participatie al in het DNA. Dit betekent dat we al lerend en evaluerend verder gaan om actief aan een goede relatie met de samenwerking verder te werken. In een tempo dat nodig is om deze veranderende relatie tussen gemeente en samenleving stevig te borgen. Dat vraagt voortdurend aandacht, training en opleiding. Hierbij maken we maximaal gebruik van inzichten en ervaring die andere overheden met participatie hebben opgedaan.

5. Wat verwachten we van participatie bij initiatieven van derden

Als gemeente hebben we naast een rol als initiatiefnemer een rol als ondersteuner en beoordelaar van initiatieven van derden. Ons uitgangspunt is dat er geen verschil is tussen wat we van derden en van onszelf verwachten. Dat betekent dat we in onze ondersteuning en beoordeling participatie een belangrijke plaats geven. Dit geldt dus ook voor het ontwikkelen van inbreidingslocaties op initiatief door derden.

Het is belangrijk om te weten wat belanghebbenden van een initiatief vinden. Participatie zorgt ervoor dat alle belangen, meningen, kennis en creativiteit direct op tafel komen. Door bezwaren, maar juist ook goede ideeën met elkaar te bespreken wordt het initiatief beter en is er meer kans op een succesvol participatieproces. Dit moet niet achteraf maar vroeg in het proces gebeuren. Dan kunnen mensen nog meedenken en het plan nog aangepast worden als dat nodig is.

Hoe geven we hier vorm aan?

We realiseren ons dat een participatietraject bij een initiatief vanuit de inwoners een moeilijke opgave kan zijn, zeker voor initiatiefnemers voor wie dit geen dagelijkse kost is. Het is er ons alles aan gelegen ook in deze situaties een goed participatietraject te volgen. Waar mogelijk bieden we initiatiefnemers de helpende hand. Als onderdeel van de uitvoering van dit visiestuk werken we middelen en materialen uit die zowel intern als extern helpen bij participatietrajecten. We maken bijvoorbeeld een praktische handreiking met een processchema.

Voor het uitdaagrecht maken we kaders en richtlijnen die eraan bijdragen dat particuliere initiatieven daadwerkelijk van de grond komen.

6. Uitvoering

Dit stuk beschrijft de hoofdlijnen en uitgangspunten van onze visie op participatie in onze gemeente. Voor de uitvoering van de visie maken we net als voor het strategische plan van aanpak communicatie een uitvoeringsprogramma. Beide uitvoeringsprogramma's sluiten naadloos op elkaar aan. Voor participatie gebruiken we voor het grootste deel dezelfde ontwikkellijnen als voor communicatie.

1. Basis op orde.
2. Interne communicatie en bewustwording in de organisatie.
3. Ondersteunen en faciliteren van de organisatie, het bestuur en de inwoners.
4. Voldoen aan wetgeving.
5. Leren van ervaringen.

1. Basis op orde

- We zorgen voor centrale regie op participatie.
- We onderzoeken de huidige situatie in organisatie en bekijken waar participatie nu meer aandacht nodig heeft.
- We bepalen een werkwijze voor participatie op maat.
- We zorgen dat de randvoorwaarden op orde zijn.
- We ondernemen acties om de werkwijze in onze werkprocessen te borgen en om participatie te verbeteren.

2) Interne communicatie en bewustwording in de organisatie

- We nemen de medewerkers op allerlei manieren mee in het waarom en het belang van participatie en wat dit betekent voor hun werk.

3. Ondersteunen en faciliteren van de organisatie, het bestuur en de inwoners

- We helpen de organisatie, het bestuur en de inwoners om participatie op een goede manier toe te passen, met advisering en de ontwikkeling van een toolbox. We ontwikkelen de toolbox mede op basis van de behoefte in de organisatie. De middelen zijn te gebruiken voor participatie bij gemeentelijke initiatieven (intern) en voor participatie bij initiatieven van derden (extern). De toolbox bevat onder andere een impactscan, een handreiking voor bij de start van een project, en een overzicht van werkvormen.
- We onderzoeken de mogelijkheid om participatieadviseurs te benoemen.
- We ontwikkelen een trainingsprogramma om de werkwijze volgens de methode Factor C en Factor P in de organisatie te verankeren.

4. Voldoen aan wetgeving

- Bij de verdere uitwerking van de participatievisie volgen we de wet 'Versterking participatie op decentraal niveau', die naar verwachting in 2024 wordt vastgesteld. Twee belangrijke acties die hieruit volgen zijn het opstellen van een participatieverordening en het formuleren van kaders en richtlijnen (spelregels) voor het uitdaagrecht.
- We volgen op de voet hoe het in de praktijk gaat met de uitvoering van de participatie in het kader van de Omgevingswet. We evalueren regelmatig en sturen zo nodig bij.

5. Leren van ervaringen

- We leren van participatietrajecten door deze te evalueren, ook tussentijds. Het gaat daarbij om de ervaringen intern en extern, procesmatig en op inhoud.
- We oefenen met participatief werken en proberen we nieuwe vormen van participatie uit.

- We selecteren organisatiebreed jaarlijks drie projecten om bestaande werkwijzen te verfijnen en ervaring op te doen met nieuwe vormen van participatie. Hierbij laten we ons maximaal inspireren door ervaringen bij andere gemeenten.
- Eens per jaar bespreekt het college met de gemeenteraad aan de hand van een tussenrapportage de ervaringen van het afgelopen jaar en welke lessen we daaruit geleerd hebben. We maken de lessen inzichtelijk en verwerken de leerpunten in ons beleid.

Uitvoeringsprogramma

In het uitvoeringsprogramma werken we de vijf ontwikkellijnen uit, inclusief doel, doelgroepen, randvoorwaarden, organisatie, actieplan en financiën, in nauwe samenhang met het uitvoeringsprogramma voor communicatie. In het uitvoeringsprogramma staat per lijn beschreven wat de eerste stappen zijn die we gaan zetten om de resultaten te bereiken. We evalueren regelmatig de effecten, waar dat kan op basis van een meting. Op basis daarvan bepalen we of bijsturing nodig is.

Als onderdeel van het uitvoeringsprogramma werken we ook een handreiking uit voor participatie bij initiatieven en projecten van derden.

Ook de uitwerking van de participatieverordening maakt deel uit van het uitvoeringsprogramma. De participatieverordening verankert de afspraken die de gemeente met zichzelf maakt op het gebied van participatie. Hierin leggen we ook onze spelregels voor het uitdaagrecht vast.

Samen met deze visie vormen het uitvoeringsprogramma en de participatieverordening het participatiekader van de gemeente Nijkerk.

Tot slot

De verdere uitwerking en doorontwikkeling kunnen we maar ten dele binnen de reguliere werkzaamheden een plek geven. Het kost tijd om er ervaring mee op te doen en met name ook om de organisatie hierin mee te nemen en de nieuwe werkwijze bij iedereen in het DNA te krijgen. Het is onze inschatting dat het twee à drie jaar tijd kost om deze ontwikkeling volledig in de organisatie te borgen. Mogelijk blijkt uit het uitvoeringsprogramma dat we de gewenste nieuwe aanpak niet kunnen realiseren binnen de beschikbare capaciteit en middelen. Mocht dit zo zijn, dan zullen we dit onderbouwd toelichten in de kadernota 2025.